

LITERARY THEORY

ทฤษฎีวรรณคดี

Jonathan Culler

สุนันทา วรรณสินธ์ เบล
แป

ทฤษฎีวรรณคดี: ความรู้ฉบับพกพา • สุนันทา วรรณสินธ์ เบล แบล
จากเรื่อง **Literary Theory: A Very Short Introduction**
โดย Jonathan Culler

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) กรกฎาคม 2566
พิมพ์ครั้งแรก: สำนักพิมพ์ bookscape, ตุลาคม 2561
ราคา 325 บาท

บรรณาธิการอำนวยการ
ปกป้อง จันวิทย์ วรรณ วงศ์กิจรุ่งเรือง

บรรณาธิการบริหาร
ณัฐพรพรรณ เรื่องศิรินุสรณ์
บรรณาธิการสร้างสรรค์เนื้อหา

อภิรดา มีเดช

ศิลปกรรม

ยุทธภูมิ ปั่นฟอง

ผู้จัดการสำนักพิมพ์

ภาคย์ มหิทธิธรรมธร

บรรณาธิการเล่ม
ณัฐพรพรรณ เรื่องศิรินุสรณ์
บรรณาธิการต้นฉบับ

วิศา กิตติคุณเสวี

ออกแบบปก

ยุทธภูมิ ปั่นฟอง

จัดทำโดย

บริษัท บุกส์เคป จำกัด

เลขที่ 83/2 ซอยอารีย์สัมพันธ์ 1 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์ 09 2110 5501

e-mail: bookscapethailand@gmail.com

facebook: www.facebook.com/bookscape.co

twitter: www.twitter.com/bookscape_co

website: www.bookscape.co

instagram: www.instagram.com/bookscape.co

จัดจำหน่าย

บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

เลขที่ 1858/87-90 ถนนเทพรัตน แขวงบางนาใต้

เขตบางนา กรุงเทพฯ 10260

โทรศัพท์ 0 2826 8000 โทรสาร 0 2826 8999

website: <http://www.se-ed.com/>

สำหรับสถาบันการศึกษา องค์กร หรือบุคคล ที่ต้องการสั่งซื้อหนังสือ
จำนวนมากในราคาลดพิเศษ โปรดติดต่อ สำนักพิมพ์บุ๊คสเคป
หมายเลขโทรศัพท์ 09-2110-5501
หรือ e-mail: bookscapethailand@gmail.com

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

คัลเลอร์, โจนาธาน.

ทฤษฎีวรรณคดี: ความรู้ฉบับพกพา.-- กรุงเทพฯ: บุ๊คสเคป, 2561.

272 หน้า. -- (ความรู้ฉบับพกพา).

1. วรรณคดี--ประวัติและวิจารณ์. I. สุนันทา วรรณสินธ์ เบล, ผู้แปล. II. ชื่อเรื่อง.

801.95

—

ISBN 978-616-8313-78-7

—

Thai language translation copyright 2018 by
bookscape

/Copyright © 1997 and 2011 by Jonathan Culler

All Rights Reserved.

Literary Theory: A Very Short Introduction, by Jonathan Culler was
originally published in English in 1997.

This translation is published by arrangement with Oxford University Press
through Tuttle-Mori Agency Co., Ltd.

The Thai edition is translated by Sunanta Wannasin Bell and published
by bookscape, 2018.

ทฤษฎีวรรณคดี: ความรู้ฉบับพกพา ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1997
แปลและจัดพิมพ์เป็นภาษาไทยโดย บริษัท บุ๊คสเคป จำกัด
ตามข้อตกลงกับสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด

สารบัญ

อารัมภบท : 8

กิตติกรรมประกาศ : 10

1. ทฤษฎีคืออะไร : 12

2. วรรณคดีคืออะไรและสำคัญไฉน : 42

3. วรรณคดีและวัฒนธรรมศึกษา : 80

4. ภาษา ความหมาย และการตีความ : 102

5. วาทศิลป์ ประพันธ์ศิลป์ และกวีนิพนธ์ : 126

6. เรื่องเล่า : 146

7. ภาษาแสดงการกระทำ : 164

8. อັตลักษณ์ การสร้างอັตลักษณ์ และองค์ประธาน : 188

9. จริยศาสตร์และสุนทรียศาสตร์ : 208

ภาคผนวก: สำนักความคิดและความเคลื่อนไหวทางทฤษฎี : 230

แหล่งอ้างอิง : 252

หนังสืออ่านเพิ่มเติม : 261

ประวัติผู้เขียน : 270

ประวัติผู้แปล : 271

ทฤษฎีวรรณคดี

•

ความรู้ฉบับพกพา

LITERARY THEORY

•

A Very Short Introduction

by

Jonathan Culler

แปลโดย

สุนันทา วรรณสินธ์ เบล

อารัมภบท

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎีวรรณคดีหลายเล่มกล่าวถึง “สำนัก” วิจารณ์หลากหลาย ทฤษฎีถูกมองว่าเป็น “แนวการศึกษา” แบบต่างๆ จำนวนหนึ่งที่ประชันขันแข่งกัน แต่ละทฤษฎีมีจุดยืนและชุดคุณค่าผูกพันของตนเอง อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางทฤษฎีที่หนังสือความรู้เบื้องต้นเหล่านั้นกล่าวถึงมีส่วนที่เหมือนกันอยู่มาก ยกตัวอย่างเช่น ทฤษฎีโครงสร้างนิยม การร้อยสร้าง สตรีนิยม จิตวิเคราะห์ มาร์กซิสม์ และประวัติศาสตร์นิยม แนวใหม่ นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมคนจึงพูดถึง “ทฤษฎี” โดยรวมไม่เจาะจงไปที่ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง การแนะนำทฤษฎีในเบื้องต้นมักเป็นการอภิปรายคำถามและคำถามอ้างที่ทฤษฎีต่างๆ มีร่วมกัน มากกว่าที่จะสำรวจแต่ละสำนักคิด เป็นการดีกว่าที่จะอภิปรายถึงข้อถกเถียงสำคัญๆ ซึ่งไม่ได้เป็นการยกเอา “สำนัก” หนึ่งขึ้นมาค้านกับอีกสำนักหนึ่ง หากเป็นข้อถกเถียงที่อาจแสดงให้เห็นข้อแบ่งแยกที่เด่นชัดภายในขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆ ของทฤษฎีสำนักเดียวกันเอง หากเรามองว่าทฤษฎีร่วมสมัยเป็นแนวการศึกษาหรือวิธีการตีความที่ประชันขันแข่งกัน เราจะเผลอ

มองข้ามความสนใจและพลังของมันซึ่งมีที่มาจากความท้าทายต่อสามัญสำนึกโดยรวม และจากการศึกษาว่าความหมายถูกสร้างขึ้นอย่างไรและอัตลักษณ์ความเป็นมนุษย์ก่อรูปร่างอย่างไร ผมเลือกที่จะกล่าวถึงหัวข้อจำนวนหนึ่ง โดยเน้นประเด็นและข้อถกเถียงสำคัญๆ เกี่ยวกับหัวข้อเหล่านั้น รวมถึงความเห็นของผมว่าเราจะได้เรียนรู้อะไรจากมันบ้าง

อย่างไรก็ดี ผู้อ่านหนังสือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ย่อมคาดหวังว่าจะได้อ่านคำอธิบายคำศัพท์ต่างๆ เช่น *โครงสร้างนิยม* และ *การรื้อสร้าง* ผมได้สรุปข้อมูลคร่าวๆ เกี่ยวกับสำนักวิจารณ์หรือการเคลื่อนไหวหลักๆ ไว้ในภาคผนวก ซึ่งจะอ่านก่อนหรือหลังเนื้อหาหลัก หรือใช้อ้างอิงควบคู่กันไปก็ได้

ในการพิมพ์ครั้งใหม่นี้ ผมได้ปรับแก้หัวข้ออภิปรายหลายข้อ ปรับรายชื่อหนังสืออ้างอิงให้ทันสมัย และเพิ่มเนื้อหาอีกหนึ่งบท นั่นคือ “จริยศาสตร์และสุนทรียศาสตร์”

กิตติกรรมประกาศ

หนังสือเล่มนี้เป็นหนี้บุญคุณนักศึกษาในวิชาทฤษฎีวรรณคดี
วิจารณ์เบื้องต้นที่มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ คำถามและคำอภิปราย
ของพวกเขาตลอดเวลาหลายปีทำให้ผมเข้าใจว่าควรกล่าวอะไร
ในหนังสือความรู้เบื้องต้นบ้าง ผมยินดีอย่างยิ่งที่จะกล่าวขอบคุณ
ซินเธีย เซส, มิเค บาล และริชาร์ด ไคลน์ ผู้อ่านต้นฉบับและให้
คำแนะนำซึ่งกระตุ้นให้ผมคิดทบทวนและปรับปรุงเพิ่มเติม ขอ
ขอบคุณโรเบิร์ต เบเกอร์, ลีแลนด์ เดอลาตุรันเทย์, เม็ก เวสต์ลิง
และเอวา บาโดวสกา ที่ช่วยผมสอนวิชาทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์
และช่วยเสนอความเห็นสำคัญหลากหลายแง่มุมเกี่ยวกับหนังสือ
เล่มนี้ สำหรับฉบับพิมพ์ใหม่ในศตวรรษที่ 21 นี้ ผมเป็นหนี้
บุญคุณนักศึกษาระดับปริญญาโทและการวิจารณ์และทฤษฎีแห่งมหาวิทาลัย
คอร์เนลล์ผู้ร่วมอภิปรายและให้ความเห็น และขอบคุณสำหรับคำ
แนะนำจากมาร์ติน เฮกลุนด์, เซซ เพอร์โลว์, เจสซิกา เมตซ์เลอร์
และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเอเวอรี สเตเตอร์

การ์ตูน © The New Yorker Collection

หน้า 37 ภาพโดยแอนโทนี เฮเดน-เกสต์ © Anthony Haden-Guest

หน้า 56 ภาพโดยเบนัวต์ แวน อินนิส, 1991 © Benoît van Innis

หน้า 97 ภาพโดยปีเตอร์ สไตเนอร์, 1998 © Peter Steiner/The
New Yorker Collection/www.cartoonbank.com

หน้า 178 ภาพโดยแจ็ก ซีกเลอร์, 1992 © Jack Ziegler/The
New Yorker Collection/www.cartoonbank.com

หน้า 195 ภาพโดยโรเบิร์ต แมนคอฟฟ์, 1995 © Robert Mankoff/
The New Yorker Collection/www.cartoonbank.com

หน้า 239 ภาพโดยรอส เชสต์, 1987 © Roz Chast/The New
Yorker Collection/www.cartoonbank.com

บทที่ 1

ทฤษฎีคืออะไร

ในสาขาวรรณคดีและวัฒนธรรมศึกษาในปัจจุบัน มีข้ออภิปรายมากมายเกี่ยวกับทฤษฎีมาระยะหนึ่งแล้ว ทว่าไม่ใช่ทฤษฎีวรรณคดี แต่เป็น “ทฤษฎี” เฉยๆ สำหรับคนนอกสาขาวิชาการกล่าวเช่นนี้ย่อมฟังดูพิลึกไม่น้อย คุณคงอยากถามว่า “ทฤษฎีอะไรเล่า” แต่คำตอบนั้นยากเกินคาด มันไม่ใช่ทฤษฎีเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ขณะเดียวกันก็ไม่ใช่ทฤษฎีที่ครอบคลุมสรรพสิ่งโดยรวม บางครั้งดูเหมือนว่าทฤษฎีเป็นกิจกรรม ราวกับการที่คุณทำหรือไม่ทำอะไรบางอย่าง มากกว่าจะเป็นคำอธิบายสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คุณสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี คุณอาจสอนหรือศึกษาทฤษฎีได้ อาจเกลียดหรือกลัวทฤษฎีก็ได้เช่นกัน แต่ทั้งหมดนี้ไม่ได้ช่วยให้เราเข้าใจว่าทฤษฎีคืออะไรสักเท่าใด

กล่าวกันว่า “ทฤษฎี” พลิกผันธรรมชาติของวรรณคดีศึกษา แต่บุคคลที่กล่าวเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่า *ทฤษฎีวรรณคดี* ซึ่งเป็นคำอธิบายอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับธรรมชาติของวรรณคดีและวิธีวิเคราะห์วรรณคดี เมื่อมีใครบ่นว่าสาขาวรรณคดีศึกษาใน

ปัจจุบันมีทฤษฎีมากมายเหลือเกิน พวกเขาไม่ได้หมายถึงการใคร่ครวญอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับธรรมชาติของวรรณคดีหรือการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะเด่นของภาษาในวรรณคดี ความจริงนั้นห่างไกลกันคนละโยชน์ พวกเขาหมายถึงอย่างอื่นต่างหากเล่า

แท้จริงแล้วพวกเขาคิดว่ามี การอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีมากเกินไป ถกเถียงกันมากเกินไปเกี่ยวกับคำถามที่ไม่เกี่ยวเนื่องชัดเจนกับวรรณคดี ศึกษางานเขียนด้านจิตวิเคราะห์ การเมือง และปรัชญาต่างๆ มากเกินไป ทฤษฎีเป็นเรื่องของชื่อ (ต่างชาติเป็นส่วนใหญ่) เช่น ฌาคส์ แดร์ริดา, มิเชล ฟูโกต์, ฌาคส์ ลาก็อง, จูดีธ บัตเลอร์, หลุยส์ อัลธุสแซร์, จีออร์จีโอ อากัมเบน, กายาตรี สปีวัค เป็นต้น

คำว่า *ทฤษฎี*

ตกลงว่าทฤษฎีคืออะไรเล่า ปัญหาส่วนหนึ่งอยู่ที่คำว่า *ทฤษฎี* เอง ซึ่งชี้ไปในสองทิศทาง ทางแรกคือสมมติฐานจำนวนหนึ่งที่ผ่านการพิสูจน์แล้ว เช่นเมื่อเรากล่าวถึง “ทฤษฎีสัมพัทธภาพ” ส่วนอีกทางหนึ่งคือการใช้คำว่า *ทฤษฎี* ในบริบททั่วไป เช่น

“ทำไมลอรากับไมเคิลถึงเลิกกันล่ะ”

“คือ ฉันมีทฤษฎีอยู่ว่า ...”

คำว่า *ทฤษฎี* ในที่นี้หมายถึงอะไร ประการแรก *ทฤษฎี* บ่งชี้ว่าเป็น “การคาดเดา” (speculation) แต่ *ทฤษฎี* ไม่เหมือนกับการเดาสุ่ม (guess) ประโยคอย่าง “ฉันเดาว่า...” บ่งนัยว่ามีคำตอบที่ถูกต้องอยู่ แต่ฉันไม่รู้ “ฉันเดาว่าลอร่าเหนื่อยหน่ายกับนิสัยจู้จี้ของไมเคิล แต่ถ้าแมรี เพื่อนของทั้งคู่มาถึงเมื่อไร เราคงจะได้รู้ความจริง” ในทางกลับกัน *ทฤษฎี* คือการคาดเดาที่อาจไม่ผันแปรตามสิ่งที่แมรีพูด และเป็นคำอธิบายที่พิสุจน์ได้ยากว่าจริงหรือเท็จ

นอกจากนี้ ประโยค “ฉันมี *ทฤษฎี* อยู่ว่า...” ยังเสนอนัยว่าคำอธิบายนี้ไม่ชัดเจน เราไม่คาดหวังว่าผู้พูดจะกล่าวต่อว่า “ฉันมี *ทฤษฎี* อยู่ว่าพวกเขาเลิกกันเพราะไมเคิลไปกิ๊กกับซามานธา” นั่นไม่นับว่าเป็น *ทฤษฎี* ไม่จำเป็นต้องอาศัยไหวพริบเชิง *ทฤษฎี* เพื่อสรุปว่า หากไมเคิลกิ๊กกับซามานธา อาจส่งผลต่อทัศนคติที่ลอร่ามีต่อไมเคิล สิ่งที่น่าสนใจคือ หากผู้พูดกล่าว *ขึ้นมาจริง ๆ* ว่า “ฉันมี *ทฤษฎี* อยู่ว่าไมเคิลกิ๊กกับซามานธา” ความสัมพันธ์ของพวกเขาจะกลายเป็นเพียงข้อคาดเดาไปในทันที ไม่ใช่เรื่องที่ทราบแน่ชัดอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงกลายเป็น *ทฤษฎี* ที่เป็นไปได้ แต่โดยทั่วไปหากจะนับว่าสิ่งใดเป็น *ทฤษฎี* คำอธิบายนั้นต้องไม่ชัดเจนและควรซับซ้อนในระดับหนึ่ง เช่น “ฉันมี *ทฤษฎี* อยู่ว่าลอร่าแอบหลงรักพ่อของตัวเองมาตลอด และไมเคิลไม่มีวันเป็นคนที่ใช่สำหรับเธอ” *ทฤษฎี* ต้องเป็นมากกว่าสมมติฐาน คือจะต้องไม่ชัดเจน และเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัยที่สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน และเป็นระบบ ทั้งยังไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะพิสุจน์หรือโค่นล้ม หากเราคำนิ่งถึงปัจจัยเหล่านี้ เราจะเข้าใจสิ่งที่เรียกว่า “*ทฤษฎี*” ได้ง่ายขึ้น

ทฤษฎีในฐานะประเภทงานเขียน

ทฤษฎีในสาขาวรรณคดีศึกษาไม่ใช่คำอธิบายธรรมชาติของตัวงานวรรณคดีหรือระเบียบวิธีศึกษาวรรณคดี (แม้ว่าประเด็นดังกล่าว นับเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีเช่นกัน และเราจะกล่าวถึงต่อไป โดยเฉพาะในบทที่ 2, 5 และ 6) ทว่าเป็นกลุ่มความคิดและงานเขียนที่ยากจะนิยามขอบเขต นักปรัชญาชื่อริชาร์ด รอร์ตี (Richard Rorty) กล่าวถึงประเภทงานเขียน (genre) แบบใหม่ที่เป็นลูกผสม ซึ่งเริ่มมีขึ้นในศตวรรษที่ 19 ดังนี้

นับตั้งแต่สมัยของเกอเท (Goethe) มาคอลลีย์ (Thomas Babington Macaulay) คาร์ไลล์ (Thomas Carlyle) และ เอเมอร์สัน (Ralph Waldo Emerson) งานเขียนแบบใหม่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งไม่ใช่การประเมินคุณค่าของผลงานวรรณคดี ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา ปรัชญาศีลธรรม หรือ คำทำนายทางสังคม แต่เป็นทั้งหมดที่ว่ามานี้ซึ่งผสมผสานกันจนเกิดเป็นประเภทงานเขียนแบบใหม่

ชื่อเล่นที่สะดวกที่สุดสำหรับใช้เรียกงานเขียนกลุ่มลูกผสมนี้คือ *ทฤษฎี* ซึ่งต่อมาหมายถึงผลงานที่ทำทลายและกำหนดทิศทางแนวคิดใหม่ในสาขาวิชาต่างๆ นอกเหนือสาขาดั้งเดิมของตัวงานนั้นได้สำเร็จ นี่เป็นคำอธิบายที่ง่ายที่สุดว่าอะไรนับเป็นทฤษฎีได้บ้าง ผลงานที่ถือเป็นทฤษฎีย่อม มี ผลกระทบนอกเหนือขอบเขตสาขาเดิมของมัน

คำอธิบายง่าย ๆ นี้ไม่ใช่คำนิยามที่น่าพอใจ แต่ดูเหมือนว่าพอจะช่วยสรุปสิ่งที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ได้ กล่าวคือ ผู้คนในสาขาวิชาวรรณคดีศึกษารับเอางานเขียนนอกสาขาวิชามาใช้ เพราะการวิเคราะห์ภาษา ความคิด ประวัติศาสตร์ หรือ วัฒนธรรมของงานเขียนหนึ่ง ๆ ได้เสนอคำอธิบายใหม่ที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับประเด็นด้านตัวบทและวัฒนธรรม ทฤษฎีตามคำนิยามนี้ไม่ใช่วิธีศึกษาวรรณคดี แต่เป็นกลุ่มงานเขียนเกี่ยวกับทุกสรรพสิ่งในโลกใบนี้โดยไม่จำกัดขอบเขต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเทคนิค สดุดีเกี่ยวกับปรัชญาในวงวิชาการ ไปจนถึงวิธีการพูดและคิดเกี่ยวกับร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป งานเขียนที่จัดอยู่ในกลุ่มของ “ทฤษฎี” นั้นรวมถึงผลงานในสาขามานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ภาพยนตร์ศึกษา เพศสภาพศึกษา ภาษาศาสตร์ ปรัชญา ทฤษฎีการเมือง จิตวิเคราะห์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์สังคม และภูมิปัญญา และสังคมวิทยา ผลงานดังกล่าวเชื่อมโยงกับข้อคิดเห็นต่างๆ ในสาขาเหล่านี้ แต่ที่กลายเป็น “ทฤษฎี” ได้ก็เพราะวิสัยทัศน์และข้อคิดเห็นในผลงานที่ว่านี้มีส่วนช่วยชี้แนะหรือเป็นประโยชน์ต่อผู้คนนอกสาขาวิชาเหล่านี้ในการสร้างผลงานต่อไป ผลงานที่กลายเป็น “ทฤษฎี” เสนอคำอธิบายที่คนอื่นนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยครอบคลุมทั้งด้านความหมาย ธรรมชาติ วัฒนธรรม การทำงานของจิต ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ส่วนรวมและส่วนตัว และความสัมพันธ์ระหว่างแรงผลักดันในประวัติศาสตร์ (ซึ่งทรงพลังกว่าตัวบุคคล) ที่มีต่อประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล

ผลกระทบของทฤษฎี

หากเรานิยามทฤษฎีโดยพิจารณาจากผลกระทบในเชิงปฏิบัติ ในฐานะสิ่งที่เปลี่ยนมุมมองคนและทำให้พวกเขาคิดเกี่ยวกับหัวข้อที่ศึกษาต่างไปจากเดิม รวมถึงกระบวนการที่นำมาใช้ศึกษาหัวข้อเหล่านั้น เช่นนั้นแล้วผลกระทบเหล่านี้คืออะไร

ผลกระทบหลักของทฤษฎีคือการโต้แย้งกับ “สามัญสำนึก” กล่าวคือ มุมมองตามสามัญสำนึกเกี่ยวกับความหมาย การเขียน วรรณคดี และประสบการณ์ ยกตัวอย่างเช่น ทฤษฎีตั้งคำถามเกี่ยวกับ

- แนวคิดที่ว่าความหมายของคำพูดหรือข้อความคือสิ่งที่ผู้พูด “เจตนา”
- หรือความคิดที่ว่า การเขียนเป็นการแสดงออกถึงความจริงนอกตัวมันเอง ซึ่งดำรงอยู่ในประสบการณ์หรือสภาพการณ์ที่มันกล่าวถึง
- หรือหลักการที่ว่าความเป็นจริงคือสิ่งที่ “ดำรงอยู่” ณ ห้วงขณะหนึ่ง

ทฤษฎีมักเป็นบทวิพากษ์โต้แย้งความคิดตามสามัญสำนึก นอกจากนั้นยังเป็นความพยายามแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เราเหมามาเป็น “สามัญสำนึก” นั้นความจริงแล้วเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นอย่างมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา ซึ่งแม้แต่ตัวทฤษฎีลักษณะนี้เองก็ดูเป็นธรรมชาติเสียจนเราไม่เห็นว่าเป็นทฤษฎีด้วยซ้ำ เมื่อ

ทฤษฎีทำหน้าที่วิพากษ์สามัญสำนึกและสำรวจแนวคิดใหม่ ๆ มันจะตั้งคำถามเกี่ยวกับสมมติฐานพื้นฐานเบื้องต้นหรือฐานคติในสาขาวรรณคดีศึกษา อันเป็นการสั่นคลอนสิ่งใดก็ตามที่ถูกมองข้ามหรือเหมารวมโดยไม่ได้ไตร่ตรองอย่างถ่องแท้ ตัวอย่างเช่น ความหมายคืออะไร ผู้เขียนคืออะไร การอ่านคืออะไร “ฉัน” หรือบุคคลที่เขียน อ่าน หรือกระทำนั้นแท้จริงแล้วคืออะไร งานเขียนสัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงที่สร้างสรรค์งานชิ้นนั้นอย่างไร

ต่อคำถามที่ว่าตัวอย่างของ “ทฤษฎี” มีอะไรบ้างนั้น แทนที่จะกล่าวถึงทฤษฎีโดยรวม ขอให้เราลองกระโจนเข้าหางานเขียนอ่านยากของนักทฤษฎีเลื่องชื่อที่สุดสองท่าน เพื่อดูว่าเราจะหาข้อสรุปได้บ้าง ผมขอแนะนำเสนอสองกรณีที่เกี่ยวข้องโดยตรงข้ามกัน ซึ่งวิพากษ์ความคิดตามสามัญสำนึกเกี่ยวกับ “เพศ” “การเขียน” และ “ประสบการณ์”

เพศในมุมมองของฟูโกต์

ในหนังสือชื่อ *ประวัติศาสตร์เพศวิถี (The History of Sexuality)* มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาชาวฝรั่งเศส ไตร่ตรองสิ่งที่เขาเรียกว่า “สมมติฐานว่ามนุษย์ถูกควบคุมปิดกั้น” (repressive hypothesis) อันเป็นความคิดแพร่หลายที่ว่าเรื่องเพศคือหัวข้อที่ถูกควบคุมปิดกั้นในยุคก่อนๆ โดยเฉพาะศตวรรษที่ 19 และเป็นสิ่งที่คนในยุคสมัยใหม่ต่อสู้เพื่อให้มีอิสรภาพ ฟูโกต์เสนอว่า “เพศ” ไม่ใช่ธรรมชาติที่ถูกควบคุม

ปิดกัน แต่เป็นความคิดซับซ้อนที่เกิดจากธรรมเนียมปฏิบัติทางสังคมนานาชาติ รวมถึงการศึกษาค้นคว้า การสนทนา และการเขียน ที่เรียกสั้นๆ ว่า “วาทกรรม” (discourse) หรือ “ขบวนการวาทกรรม” (discursive practice) ต่างๆ ซึ่งก่อตัวขึ้นพร้อมกันในศตวรรษที่ 19 บทสนทนาทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นของแพทย์ นักบวช นักเขียนนวนิยาย นักจิตวิทยา นักจริยศาสตร์ นักสังคมสงเคราะห์ นักการเมือง ซึ่งเรานำมาเชื่อมโยงกับความคิดเกี่ยวกับการควบคุมปิดกันเพศวิถีนั้น แท้จริงแล้วเป็นวิธีที่ก่อให้เกิดสิ่งที่เราเรียกว่า “เพศ” ขึ้นมาต่างหาก พูโกต์กล่าวไว้ว่า

แนวคิดเรื่อง “เพศ” ทำให้เราสามารถผูกโยงปัจจัยอย่างองค์ประกอบทางกายวิภาค หน้าตาทางชีววิทยา พฤติกรรม ความรู้สึก และความพึงพอใจ เข้าไว้ด้วยกันผ่านเอกภาพสมมติ ในขณะที่เดียวกันมันก็ช่วยให้เราใช้เอกภาพสมมตินี้เสมือนหลักการให้คำอธิบายเชิงสาเหตุ-ผลลัพธ์ เป็นความหมายที่รับรู้โดยทั่วไป และเป็นความลับที่รอให้ค้นพบอยู่ทุกหนแห่ง

พูโกต์ไม่ปฏิเสธว่าการกระทำทางกายภาพอย่างการร่วมเพศนั้นมีอยู่จริง หรือไม่ได้โต้แย้งเรื่องที่ว่ามนุษย์มีสภาวะทางเพศและอวัยวะเพศในเชิงชีววิทยา หากเขาเสนอว่าในศตวรรษที่ 19 มีผู้ค้นพบวิธีใหม่ๆ ที่จะจัดรวมสิ่งหลากหลายซึ่งอาจแตกต่างกันให้อยู่ในวิภาคหรือการจัดประเภท (category) ชนิดเดียวกัน (นั่นคือ “เพศ”) สิ่งหลากหลายที่ว่านี้ ได้แก่ พฤติกรรมบางประการที่เรามองว่าเป็นพฤติกรรมทางเพศ ความแตกต่าง

ทางชีววิทยา ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ปฏิบัติทางจิตวิทยา และเหนือสิ่งอื่นใดคือความหมายทางสังคม วิธีการต่าง ๆ ที่ผู้คนพูดถึงและรับมือกับการกระทำ ความรู้สึก และหน้าที่ทางชีววิทยา ดังกล่าว ก่อให้เกิดบางสิ่งที่แตกต่างออกไป นั่นคือเอกภาพสมมติที่เรียกว่า “เพศ” ซึ่งผู้คนพากันมองว่าเป็นพื้นฐานของอัตลักษณ์ปัจเจก แต่ในเวลาต่อมา การณ์ก็กลับกลายเป็นว่าพวกเขา มองว่าสิ่งที่เรียกว่า “เพศ” เป็น *สาเหตุ* ของนานาปรากฏการณ์ ซึ่งถูกนำมารวมกันเพื่อสร้างเป็นแนวคิดเรื่อง “เพศ” ขึ้นมา กระบวนการดังกล่าวสร้างความสำคัญแบบใหม่และบทบาทใหม่ให้กับเพศวิถี ทำให้เพศวิถีกลายเป็นความลับแห่งธรรมชาติของแต่ละบุคคล ฟูโกต์กล่าวถึงความสำคัญของ “แรงผลักดันทางเพศ” และ “ธรรมชาติทางเพศ” ของเรา และตั้งข้อสังเกตว่าเรามาถึงจุดที่

เราคาดหวังว่าความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเราเองมีที่มาจากสิ่งที่ถูกมองว่าเป็นความบ้าคลั่งมาหลายศตวรรษ ... อัตลักษณ์ของเรา มาจากสิ่งที่เรามองว่าเป็นแรงผลักดันไร้คำเรียกขาน ผลที่ตามมาคือความสำคัญที่เรามอบให้มัน ความเกรงกลัวที่ห้อมล้อมมัน และความตั้งใจที่จะทำความรู้จักมัน อันนำมาสู่ข้อเท็จจริงที่ว่าตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา มันกลายเป็นสิ่งสำคัญต่อเรามากกว่าจิตวิญญาณของเราเอง

ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าเพศถูกทำให้กลายเป็นความลับเฉพาะตัวบุคคลและเป็นกุญแจสู่อัตลักษณ์ของปัจเจกคือเมื่อ “กลุ่มรักเพศเดียวกัน” ถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 ใน

ฐานะกลุ่มบุคคลประเภทหนึ่งซึ่งแทบจะเทียบได้กับ “สายพันธุ์” หนึ่งเลยทีเดียว ผู้คนในยุคก่อนหน้านี้ต่างตีตราประณามการมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลเพศเดียวกัน (เช่น การร่วมเพศผ่านทวารหนัก) แต่ปัจจุบันพฤติกรรมดังกล่าวกลายเป็นประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ไม่ใช่การกระทำ ไม่สำคัญว่าใครคนหนึ่งกระทำก็จะต้องห้ามหรือไม่ แต่ประเด็นอยู่ที่ว่าคนคนนั้น “เป็น” บุคคลที่รักเพศเดียวกันหรือไม่ต่างหาก พูโกต์กล่าวว่าเดิมทีการร่วมเพศผ่านทวารหนักเป็นการกระทำ ทว่า “บัดนี้กลุ่มรักเพศเดียวกันกลายเป็นสายพันธุ์หนึ่ง” ก่อนหน้านี้อาจมีคนที่กระทำกิจกรรมแบบคนที่รักเพศเดียวกัน แต่ตอนนี้หัวใจสำคัญหรือสารัตถะทางเพศกลายเป็นสิ่งที่ใช้กำหนดตัวตนของแต่ละบุคคล ผ่านคำถามที่ว่า เขา เป็น พวกรักเพศเดียวกันหรือไม่

ตามคำอธิบายของพูโกต์ “เพศ” คือสิ่งที่สร้างขึ้นจากวาทกรรมที่เชื่อมโยงกับธรรมเนียมปฏิบัติและสถาบันทางสังคมอันหลากหลาย มันเป็นวิถีทางที่แพทย์ นักบวช เจ้าหน้าที่รัฐ นักสังคมสงเคราะห์ หรือแม้กระทั่งนักเขียนนวนิยาย กล่าวถึงปรากฏการณ์ที่พวกเขา มองว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ แต่วาทกรรมเหล่านี้เสนอว่าเพศเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนตัววาทกรรมนั่นเอง เสียอีก คนสมัยใหม่ส่วนใหญ่ยอมรับความคิดนี้ ทั้งยังกล่าวโทษวาทกรรมและธรรมเนียมปฏิบัติทางสังคมเหล่านี้ว่าพยายามควบคุมหรือปิดกั้นเรื่องเพศ ทั้งที่แท้จริงแล้ววาทกรรมและธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้ต่างหากที่เป็นฝ่ายสร้างเรื่องเพศขึ้นมา พูโกต์มองในทางกลับกัน เขาวิเคราะห์ว่าเพศเป็นผลมากกว่าเหตุ โดยเป็นผลผลิตจากวาทกรรมที่พยายามจะวิเคราะห์ บรรยายถึง

และกำหนดกิจกรรมของมนุษย์

การวิเคราะห์ของฟูโกต์เป็นตัวอย่างของข้ออภิปรายจากสาขาวิชาประวัติศาสตร์ที่กลายมาเป็น “ทฤษฎี” เพราะมันจุดประกายความคิดให้คนต่างสาขานำไปใช้ ข้อเสนอของฟูโกต์ไม่ใช่ทฤษฎีเพศวิถีในฐานะสัจพจน์ชุดหนึ่งที่อ้างว่าเป็นสากล หากเสนอตนเป็นบทวิเคราะห์พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เฉพาะเรื่อง แต่ก็ชัดเจนว่ามีนัยที่กว้างกว่านั้นด้วย เพราะมันกระตุ้นให้คุณตั้งข้อสงสัยกับสิ่งที่ผู้คนมองว่าเป็นเรื่องธรรมชาติหรือต้องเป็นไปเช่นนั้นโดยปริยาย ทว่าในทางตรงข้าม เป็นไปได้ใหม่ที่สิ่งที่ดูเป็นธรรมชาติดังกล่าวจะเกิดจากวาทกรรมของผู้เชี่ยวชาญ หรือธรรมเนียมปฏิบัติซึ่งเชื่อมโยงกับวาทกรรมแห่งความรู้ที่อ้างตัวเป็นคำอธิบายของสิ่งที่เรากำลังอธิบายนั้น ตามคำอธิบายของฟูโกต์ ความพยายามที่จะค้นหาความจริงเกี่ยวกับมนุษย์คือตัวการที่สร้างให้ “เพศ” กลายเป็นความลับของธรรมชาติมนุษย์นั่นเอง

อัตถภาคของทฤษฎี

ลักษณะของความคิดที่กลายเป็นทฤษฎีนั้นจะต้องเสนอ “อัตถภาค” <move - วัตถุประสงค์ ประโยชน์ หรือสิ่งที่ข้อความนั้นๆ ทำให้เกิดขึ้น> ที่โดดเด่นซึ่งนำไปประยุกต์ใช้กับการพิจารณาหัวข้ออื่นๆ ได้ ตัวอย่างหนึ่งของอัตถภาคคือข้อเสนอแนะของฟูโกต์ที่ว่า สิ่งที่ถูกเหมือนเป็นข้อตรงข้ามระหว่างเพศวิถีโดยธรรมชาติและแรงผลักดันทางสังคม (“อำนาจ”) ซึ่งบังคับปิดกั้นมันเอาไว้

แท้จริงแล้วอาจเป็นความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาอาศัย กล่าวคือ แรงแผลกดันทางสังคมทำให้เกิดสิ่งที่ตัวมันเองพยายามควบคุม (เช่น ในที่นี้คือเรื่อง “เพศ”) อัตถภาคลำดับถัดไป (หรืออาจมองว่าเป็นของแถมก็ได้) คือคำถามที่ว่า อะไรคือผลลัพธ์จากการ *ซ่อนเร้น* ความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาอาศัยระหว่างอำนาจกับเรื่องเพศที่ว่ากันว่าถูกอำนาจมาปิดกั้นเอาไว้ อะไรคือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหากมองว่าการพึ่งพากันและกันนี้แท้จริงแล้วเป็นชั่วคราวข้าม หาใช่การพึ่งพากันไม่ คำตอบของฟูโกต์คือมันปิดซ่อนไม่ให้เห็นว่าอำนาจนั้นแผ่ซ่านออกไปเพียงใด คุณอาจคิดว่ากำลังขัดขืนอำนาจผ่านการต่อสู้เรียกร้องเรื่องเพศ ทั้งที่จริง ๆ แล้วคุณกำลังทำตามเงื่อนไขที่อำนาจนั้นกำหนดขึ้นมาทั้งหมดต่างหาก กล่าวอีกนัยหนึ่ง トラบเท่าที่สิ่งที่เรียกว่า “เพศ” ดูเหมือนจะดำรงอยู่นอกขอบเขตของอำนาจ ก็เป็นสิ่งที่แรงผลกดันทางสังคมไว้กำลังควบคุม ก็ดูเหมือนว่าอำนาจคล้ายจะมีอยู่อย่างจำกัด แทบไม่ทรงพลังเอาเสียเลย (ไม่สามารถสยบให้เพศอยู่ในโอวาทได้) แต่ในความเป็นจริงแล้ว อำนาจนั้นแผ่ซ่าน อำนาจดำรงอยู่ทุกหนทุกแห่ง

สำหรับฟูโกต์ สิ่งที่เราใช้เป็นเครื่องมือไม่ใช่อำนาจ แต่เป็น “อำนาจ/ความรู้” ต่างหาก เราใช้อำนาจในรูปของความรู้ หรือใช้ความรู้เป็นอำนาจ สิ่งที่เราคิดว่าตัวเองรู้เกี่ยวกับโลก หรือกรอบความคิดที่เราใช้ทำความเข้าใจโลกนั้นมีอำนาจมหาศาล ยกตัวอย่างเช่น อำนาจ/ความรู้สร้างสถานการณ์ที่นิยามคนเราผ่านเพศขึ้นมา หรือสร้างสถานการณ์ที่นิยามว่า เงื่อนไขที่ผู้หญิงจะกลายเป็นบุคคลที่เต็มเต็มสมบูรณ์ได้นั้นขึ้นอยู่กับความ

สัมพันธ์ทางเพศที่มีต่อผู้ชาย ความคิดที่ว่าเพศอยู่ตรงข้ามและอยู่นอกเหนือเงื้อมมือของอำนาจนั้นซ่อนเร้นขอบเขตที่แท้จริงของอำนาจ/ความรู้เอาไว้

มีประเด็นสำคัญที่น่าสังเกตเกี่ยวกับตัวอย่างทฤษฎีนี้ อยู่หลายประการ ทฤษฎีที่กล่าวถึงในงานของฟูโกต์มีลักษณะเชิงวิเคราะห์ กล่าวคือ เป็นการวิเคราะห์หมโนทัศน์ ขณะเดียวกันก็ยังแฝงลักษณะของการคาดเดา (speculative) ในแง่ที่ว่าไม่มีหลักฐานใดที่คุณจะใช้อ้างได้ว่านี่คือสมมติฐานที่ถูกต้องเกี่ยวกับเพศวิถี (แม้มีหลักฐานมากมายที่ทำให้คำอธิบายของฟูโกต์ฟังดูน่าคล้อยตาม แต่ก็ไม่มีข้อพิสูจน์ที่สิ้นสุดเด็ดขาด) ฟูโกต์เรียกการศึกษาแบบนี้ว่าบทวิพากษ์เชิง “วงศ์วิทยา” (genealogical critique) ซึ่งเปิดโปงให้เห็นว่าสิ่งที่นับเป็นการจัดประเภทในระดับพื้นฐาน เช่น “เพศ” นั้นเกิดจากชนวนวาทกรรม การวิพากษ์ในลักษณะนี้ไม่ได้พยายามบอกเราว่า “แท้จริงแล้ว” เพศคืออะไร หากพยายามแสดงให้เห็นว่ามโนทัศน์ดังกล่าวถูกสร้างขึ้นมาอย่างไรบ้าง โปรดสังเกตว่าฟูโกต์ไม่ได้กล่าวถึงวรรณคดีเลย แม้จะมีข้อพิสูจน์แน่ชัดว่าผู้ที่ศึกษาวรรณคดีต่างสนใจทฤษฎีนี้ อย่างมหาศาลก็ตาม เหตุผลประการหนึ่งคือ วรรณคดีเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ เพราะวรรณคดีเป็นพื้นที่หนึ่งที่ผลิตสร้างมโนทัศน์เรื่องเพศ และผลักดันความคิดที่ว่าอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกที่สุดของบุคคลนั้นผูกโยงกับลักษณะของความปรารถนาที่บุคคลมีต่อมนุษย์อีกคนหนึ่ง คำอธิบายของฟูโกต์มีความสำคัญสำหรับผู้ที่ศึกษานวนิยาย รวมทั้งผู้ที่ค้นคว้าในสาขาเกย์และเลสเบียน ศึกษารวมถึงเพศสภาพศึกษาโดยรวม ฟูโกต์มีอิทธิพลในฐานะ

ผู้คิดค้นหัวข้อศึกษาใหม่ๆ ทางประวัติศาสตร์ เช่น “เพศ” “การลงโทษ” และ “ความบ้า” ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่เราไม่เคยคิดมาก่อนว่ามีประวัติศาสตร์ในตัวมันเอง ผลงานของเขามองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาด้วยเหตุนี้จึงกระตุ้นให้เราศึกษาว่าชนบวาทกรรมในแต่ละยุคสมัย (รวมถึงวรรณคดี) อาจมีบทบาทก่อรูปสิ่งต่างๆ ที่เราไม่เคยนึกคิดตั้งคำถามได้อย่างไรบ้าง

การเขียนในมุมมองของแดร์ริดา

สำหรับตัวอย่างที่สองของ “ทฤษฎี” ซึ่งมีอิทธิพลเท่ากับการทบทวนประวัติศาสตร์เพศวิถีของฟูโกต์ แต่มีลักษณะที่แสดงให้เห็นความแตกต่างภายใน “ทฤษฎี” เราอาจศึกษางานวิเคราะห์ของฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสที่อภิปรายเกี่ยวกับการเขียนและประสบการณ์ในหนังสือ *คำสารภาพ (Confessions)* ของฌ็อง-ฌาคส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) รูสโซเป็นนักเขียนในศตวรรษที่ 18 ของฝรั่งเศส เขามักได้รับยกย่องว่าช่วยก่อร่างแนวคิดสมัยใหม่เกี่ยวกับตัวตนปัจเจก (individual self)

ก่อนอื่นต้องขอกล่าวถึงภูมิหลังสักเล็กน้อย ปรัชญาตะวันตกตามขนบดั้งเดิมแยก “ความเป็นจริง” จาก “สิ่งที่เห็น” แยก *สิ่งต่างๆ* จาก *ตัวแทน* ของมัน และแยก *ความคิด* จาก *สัญญา* แทนความคิดเหล่านั้น ในความหมายนี้ สัญญาหรือตัวแทนจึงเป็นเพียงวิธีการเข้าถึงความเป็นจริง ความจริง หรือ

ความคิดต่าง ๆ ฉะนั้นตัวมันเองจึงควรโปร่งใสที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ มันไม่ควรขัดขวาง แทรกแซง หรือทำให้ความคิดหรือความจริงที่นำเสนอแปดเปื้อน ตามกรอบความคิดนี้ ดูเหมือนว่าคำพูดจะเป็นสื่อแสดงความคิดโดยตรง ขณะที่การเขียนซึ่งถูกนำมาใช้แทน ในขณะที่ผู้พูดไม่ได้ปรากฏตัวต่อหน้าถูกมองว่าเป็นตัวแทนปลอม ๆ ที่ลอกเลียนแบบมาจากคำพูด เป็นสัญญาณของสัญญาณอีกทอดหนึ่งซึ่งอาจสร้างความเข้าใจผิดได้

ธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมนี่กลายเป็นสามัญสำนึกที่รุสโซต์ำเนินรอยตามเมื่อเขากล่าวว่า “ภาษามีไว้พูด การเขียนมีหน้าที่เป็นเพียงส่วนเสริมของการพูดเท่านั้น” ตรงนี้เองที่แดร์ริดาถามแทรกขึ้นว่า “ส่วนเสริม (supplement) คืออะไร” พจนานุกรมของเว็บสเตอร์นิยาม *ส่วนเสริม* ไว้ว่า “สิ่งที่เติมเต็มหรือเสริมเพิ่มเติม” ถ้าเช่นนั้นการเขียนช่วย “เติมเต็ม” คำพูดโดยเสริมสิ่งสำคัญที่หายไปหรือไม่ หรือมันเพิ่มบางสิ่งที่ไม่จำเป็นสำหรับคำพูดเลย รุสโซต์ำแย้นิยามการเขียนว่าเป็นเพียงส่วนเพิ่มเติม เป็นสิ่งไม่จำเป็นที่เสริมเข้ามา กระทั่งกล่าวว่า “โรคร้ายของการพูด” ด้วยซ้ำ การเขียนประกอบด้วยสัญญาณที่อาจทำให้เข้าใจผิดเนื่องจากเจ้าของคำพูดไม่ได้ปรากฏตัวขณะที่ผู้อ่านอ่าน จึงไม่สามารถอธิบายหรือแก้ไขคำพูดนั้นได้ แต่แม้รุสโซต์จะเรียกการเขียนว่าเป็นสิ่งไม่จำเป็นที่เสริมเข้ามา ทว่าความจริงผลงานของเขากลับมองว่ามันเติมเต็มหรือชดเชยสิ่งที่ขาดหายไป คำพูด บ่อยครั้งที่ผู้คนใช้การเขียนเพื่อชดเชยข้อบกพร่องในการพูด อย่างเช่นความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้น มีตัวอย่างหนึ่งในหนังสือ *คำสารภาพ* ซึ่งนำเสนอแนวคิดเรื่อง

ตัวตน (self) เป็นครั้งแรกในฐานะความจริง “ภายใน” ซึ่งไม่เปิดเผยต่อสังคม รุสโซเขียนไว้ว่า สาเหตุที่เขาตัดสินใจเขียน *คำสารภาพ* และหลบซ่อนจากสังคม ก็เพราะเมื่ออยู่ในสังคม ตัวตนที่เขาแสดงออกนั้น “ไม่เพียงเป็นฝ่ายตกเป็นรอง แต่ยังแตกต่างจากสิ่งที่ข้าพเจ้าเป็นโดยสิ้นเชิง ... หากข้าพเจ้าปรากฏตัวอยู่ต่อหน้าผู้คน พวกเขาจะไม่มีวันได้รู้คุณค่าของข้าพเจ้า” ดังนั้นสำหรับรุสโซ ตัวตนภายใน “ที่แท้จริง” ของเขาต่างจากตัวตนที่ปรากฏในบทสนทนากับผู้อื่น และเขาจำต้องเขียนเพื่อชดเชยสัญญาณในคำพูดที่อาจสร้างความเข้าใจผิด การเขียนกลายเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการพูดมีคุณสมบัติที่ก่อนหน้านี้เชื่อมโยงกับการเขียน กล่าวคือ การพูดนั้นเหมือนกับการเขียนตรงที่มันประกอบด้วยสัญญาณที่ไม่โปร่งใส ซึ่งไม่ได้ถ่ายทอดความหมายตามเจตนาของผู้พูดโดยอัตโนมัติ ทว่าขึ้นอยู่กับความ

การเขียนนั้นเสริมการพูด แต่การพูดเป็นส่วนเสริมในตัวมันเองอยู่แล้ว รุสโซกล่าวว่าเด็กเรียนรู้ได้เร็วที่จะใช้คำพูด “เสริมจุดอ่อนของตน ... เพราะไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์มากนักก็ตระหนักได้ว่า เป็นเรื่องสนุกเพียงใดที่ได้หยิบยืมมือของคนอื่นทำเรื่องต่างๆ รวมถึงขับเคลื่อนโลกโดยอาศัยเพียงการขยับลิ้น” สำหรับคุณสมบัติทางอรรถภาคของทฤษฎีนั้น แดร์ริดา มองว่ากรณีดังกล่าวเป็นตัวอย่างของโครงสร้างร่วมหรือเป็นตรรกะแบบหนึ่ง นั่นคือ “ตรรกะของการเสริม” (logic of supplementarity) ซึ่งเขาค้นพบในงานของรุสโซ ตรรกะนี้คือโครงสร้างที่เราพบว่า สาเหตุที่สิ่งที่ถูกเสริม (การพูด) ต้องการส่วนเสริม เป็นเพราะพิสูจน์ได้ว่ามันมีคุณสมบัติเดียวกับสิ่งที่

เดิมคิดว่าเป็นลักษณะของส่วนเสริม (การเขียน) ผมจะพยายามอธิบายเรื่องนี้ให้กระจ่างขึ้น

รูสโซจำเป็นต้องเขียนเพราะการพูดชวนให้ตีความผิด กล่าวให้กว้างกว่านั้นคือ เขาต้องการสัญญาเพราะสิ่งต่างๆ ไม่เพียงพอโดยตัวมันเอง ใน *คำสารภาพ* รูสโซบรรยายถึงความรักในวัยเยาว์ที่เขาเมื่อมาตาม เดอ วาร็องซ์ เจ้าของบ้านที่เขาพักอยู่ ซึ่งเขาเรียกเธอว่า “มามีอง” <แปลว่าแม่ในภาษาฝรั่งเศส>

ข้าพเจ้าคงเล่าได้ไม่จบสิ้นหากต้องบรรยายรายละเอียดของทุกพฤติกรรมโง่เขลาที่อดกระทำได้เมื่อระลึกถึงมามีองที่รักเมื่อข้าพเจ้าไม่ได้เห็นหน้าเธอ ข้าพเจ้าจุ่มพิตเตียงนับครั้งไม่ถ้วนเมื่อระลึกว่าเธอเคยนอนบนเตียงนั้น จุ่มพิตเตียงผ่านและเครื่องเรือนทุกชิ้นในห้องเนื่องจากมันเป็นของเธอและมีอับนังดงามของเธอเคยสัมผัส หรือแม้กระทั่งบนพื้นที่ข้าพเจ้าทอดตัวนอนเมื่อคิดว่าเธอเคยย่างเท้าบนนั้น

เมื่อเธอไม่อยู่ วัตถุต่างๆ เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นส่วนเสริมหรือสิ่งทดแทนตัวตนของเธอ แต่กลับกลายเป็นว่าต่อให้เธออยู่ตรงนั้น โครงสร้างเดียวกันนี้หรือความต้องการส่วนเสริมแบบเดียวกันกลับยังดำเนินต่อไป รูสโซเล่าว่า

แม้กระทั่งตอนอยู่ต่อหน้าเธอ บางครั้งข้าพเจ้ากระทำการไม่สมควรซึ่งมีเหตุจากความรักแสนรุนแรงเท่านั้น วันหนึ่งที่โต๊ะอาหาร ขณะเธอนำอาหารเข้าปาก ข้าพเจ้าอุทานว่า

เห็นเส้นผมในอาหารคำนั้น เธอคายอาหารออกมาไว้บนจาน
ข้าพเจ้ารีบฉวยเข้าปากและกลืนกินทันที

ในตอนแรก เมื่อเธอไม่อยู่ เขาจำต้องใช้สิ่งชดเชยหรือ
สัญญาเพื่อระลึกถึงเธอ ซึ่งขัดกับตอนที่เธออยู่ตรงหน้า แต่
กลับกลายเป็นว่าตัวตนของเธอไม่อาจเติมเต็มได้ มันไม่ใช่สิ่งที่
เขาเข้าถึงได้โดยตรงโดยไม่จำเป็นต้องมีส่วนเสริมหรือสัญญา
แม้กระทั่งตอนที่เธออยู่ต่อหน้า โครงสร้างที่วากก็ยิ่งเหมือนเดิม
กล่าวคือ เขายังต้องการส่วนเสริมเช่นเคย จึงนำไปสู่เหตุการณ์
อุจาดที่เขากลืนกินอาหารที่เธอคายออกมา และการเสาะหา
ส่วนเสริมยังคงดำเนินต่อไป ต่อให้รูสโซได้ “เป็นเจ้าของเธอ”
เขาจะยังคงรู้สึกว่าเขาหนีหายไปจากเขาและทำได้เพียงเฝ้ารอ
พร้อมกับระลึกถึง “มามีอง” ในฐานะตัวแทนของมารดาที่รูสโซ
ไม่เคยรู้จัก มารดาที่ไม่สมบูรณ์พร้อม ไม่เป็นที่พึงพอใจ และจำ
ต้องหาสิ่งอื่นมาเสริมดังเช่นมารดาทั่วไป

แต่รีริดาอธิบายว่า “มีกฎเกณฑ์ปรากฏขึ้นผ่านส่วนเสริม
กลุ่มนี้ ชุดความคิดไม่รู้จักได้เพิ่มทวีสิ่งทดแทนที่เข้ามาเป็นส่วน
เสริมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่วนเสริมดังกล่าวก่อให้เกิดนัยของสิ่งที่
อ้างถึง เป็นรอยประทับของสิ่งนั้น ของตัวตนที่อยู่ตรงหน้าหรือ
การรับรู้ดั้งเดิม เกิดความรู้สึกว่าเข้าถึงได้โดยตรง ทุกสิ่งเริ่มต้น
จากตัวแทนที่ว่านี้” ยิ่งข้อความนี้ต้องการบอกเราว่าตัวตนของ
สิ่งนั้นสำคัญเพียงใด มันก็ยิ่งแสดงให้เห็นความจำเป็นของตัวแทน
มากเท่านั้น อันที่จริงสัญญาหรือส่วนเสริมเหล่านี้ทำหน้าที่สื่อ
นัยว่า ณ ตรงนั้นมีบางอย่างให้ฉวยคว้า (เช่น มามีอง) จาก

ข้อความเหล่านี้ เราเรียนรู้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับต้นแบบ (original) สร้างขึ้นโดยสำเนา (copy) และต้นแบบเป็นสิ่งที่ถูกคัดออกไป อยู่เสมอจนเราไม่อาจฉวยคว้าไว้ได้ กล่าวโดยสรุปคือ ความคิดตามสามัญสำนึกของเราที่ว่าความเป็นจริงคือสิ่งที่อยู่ตรงหน้า และต้นแบบคือสิ่งที่ครั้งหนึ่งเคยอยู่ตรงหน้าก็กลายเป็นเรื่อง ฟังไม่ขึ้น ประสบการณ์นั้นสื่อผ่านสัญญาะเสมอ และ “ต้นแบบ” คือสิ่งที่สร้างขึ้นจากผลของสัญญาะหรือส่วนเสริมนั่นเอง

สำหรับแดร์ริดา งานเขียนของรุสโซรวมถึงนักเขียนคนอื่น ๆ ต่างเสนอความคิดว่า เราควรมองว่าชีวิตเต็มไปด้วย สัญญาะและก่อตัวขึ้นจากกระบวนการสร้างความหมาย แทนที่จะ คิดว่าสัญญาะและข้อความถูกเพิ่มเข้ามาเพื่อเป็นตัวแทนของชีวิต งานเขียนอาจอ้างว่าความเป็นจริงนั้นดำรงอยู่ก่อนกระบวนการ สร้างความหมาย แต่แท้ที่จริงมันแสดงให้เห็นว่า “ไม่มีสิ่งที่อยู่ นอกตัวบท” ตามคำกล่าวอันเลื่องชื่อของแดร์ริดาว่า “Il n'y a pas de hors-texte” เมื่อคุณคิดว่าคุณกำลังผละจากสัญญาะและตัวบท ออกไปสู่ “ความเป็นจริง” คุณกลับพบอีกตัวบทหนึ่ง สัญญาะเพิ่มเติม และส่วนเสริมยาวเป็นหางว่าว แดร์ริดากล่าวว่า

สิ่งที่เราพยายามแสดงให้เห็นจากการติดตามเส้นด้ายที่ เชื่อมโยง “ส่วนเสริมมหาภัย” คือ ในสิ่งที่เราเรียกว่าเป็น ชีวิตจริงของสิ่งมีชีวิตที่มี “เลือดเนื้อ” ... แท้จริงแล้วไม่เคยมี สิ่งใดเลยนอกจากการเขียน ไม่มีสิ่งใดนอกจากส่วนเสริมและ การสร้างความหมายแทนที่ซึ่งเกิดขึ้นเฉพาะในห่วงโซ่ของ ความสัมพันธ์ที่เกิดจากความแตกต่าง ... เป็นเช่นนี้ต่อไป

อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เนื่องจากเราได้อ่านจาก *ในตัวบท* แล้วว่า ตัวตนอันสมบูรณ์ ธรรมชาติ สิ่งที่ยานานามด้วยถ้อยคำ เช่น “มารดาที่แท้จริง” ฯลฯ ล้วนหลบลี้หนีไปแล้วเสมอ มันไม่เคยมีตัวตน และสิ่งที่เป็นต้นกำเนิดของความหมายและภาษาก็คือการเขียน ในฐานะสิ่งที่ปรากฏขึ้นแทนการสูญหายไปของตัวตนตามธรรมชาติ

นี่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีข้อแตกต่างระหว่างการมีตัวตนหรือไร้ตัวตนของ “มามีอง” หรือระหว่างเหตุการณ์ “จริง” และเหตุการณ์ที่เป็นเรื่องแต่ง ทว่าการมีตัวตนของเธอลับกลายเป็นการไร้ตัวตนแบบหนึ่ง ซึ่งยังจำเป็นต้องหาสิ่งทดแทนและเพิ่มส่วนเสริม

สองตัวอย่างนี้บอกอะไรเรา

ฟูโกต์กับแดร์ริดา มักถูกจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน กล่าวคือ ทั้งสองเป็นนักวิชาการแบบ “หลังโครงสร้างนิยม” (poststructuralist ดูภาคผนวก) แต่สองทฤษฎีที่นำมายกเป็นตัวอย่างนี้แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ทฤษฎีของแดร์ริดาเสนอการอ่านหรือตีความตัวบทโดยชี้ไปที่ตรรกะในตัวบท ส่วนทฤษฎีของฟูโกต์ไม่มีพื้นฐานจากตัวบท ที่จริงแล้วเขาอ้างอิงเอกสารหรือวาทกรรมน้อยมาก แต่ทฤษฎีของเขาเสนอกรอบความคิดในภาพรวมสำหรับพิจารณาตัวบทและวาทกรรมโดยทั่วไป การตีความของแดร์ริดาแสดงให้เห็นว่าผลงานวรรณคดี เช่น *คำสารภาพ* ของ

รุสโซ มีลักษณะเชิงทฤษฎีมากเพียงใด วรรณคดีเสนอสมมติฐานชัดเจนเกี่ยวกับการเขียน ความปรารถนา และการแทนที่หรือการเสริม ทั้งยังให้แนวทางขบคิดหัวข้อเหล่านี้ได้อย่างอ้อมๆ ในทางกลับกัน แทนที่จะแสดงให้เห็นว่าตัวบทนั้นลึกซึ้งหรือเฉียบแหลมมากเพียงใด พูโกต์กลับพยายามชี้ว่าวาทกรรมของแพทย์ นักวิทยาศาสตร์ นักเขียนนวนิยาย และบุคคลอื่นๆ อีกมากมาย ได้ผลิตสร้างสิ่งที่พวกเขาอ้างว่าเจตนาเพียงจะวิเคราะห์เท่านั้น แดร์ริดาแสดงให้เห็นว่างานวรรณคดีมีลักษณะแบบทฤษฎีมากเพียงใด ส่วนฟูโกต์แสดงให้เห็นว่าวาทกรรมความรู้ส่งผลเชิงสร้างสรรค์มากขนาดไหน

ดูเหมือนว่ามีข้อแตกต่างระหว่างสิ่งที่พวกเขากล่าวอ้างและคำถามที่ตามมา แดร์ริดาพยายามกล่าวอ้างว่าตัวบทของรุสโซบ่งบอกหรือแสดงให้เห็นอะไรบ้าง ดังนั้นคำถามที่ตามมาก็คือ สิ่งที่ตัวบทของรุสโซกล่าวถึงนั้นจริงหรือไม่ ในขณะที่ฟูโกต์พยายามวิเคราะห์เหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์อย่างเฉพาะเจาะจง ดังนั้นคำถามที่ตามมาก็คือ ข้อสรุปกว้างๆ ของเขาใช้ได้กับยุคสมัยอื่นและสถานที่อื่นหรือไม่ การตั้งคำถามต่อเนื่องเหล่านี้เป็นหนทางหนึ่งที่จะพาเราก้าวเข้าสู่ “ทฤษฎี” และนำมาใช้

ทั้งสองตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีเกี่ยวข้องกับ การคาดเดา เช่น อธิบายความปรารถนา ภาษา ฯลฯ ซึ่งการคาดเดาเหล่านี้ทำลายความคิดที่สืบทอดกันมาอย่างแพร่หลาย (เช่น สิ่งที่เราเรียกว่า “เพศ” นั้นเป็นไปตามธรรมชาติ หรือสัญญาะเป็นตัวแทนความเป็นจริงที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น) การทำเช่นนี้กระตุ้นให้คุณคิดทบทวนวิภาคที่คุณอาจใช้พิจารณาวรรณคดี ตัวอย่างเหล่านี้

แสดงถึงแรงขับเคลื่อนหลักในทฤษฎีสมาัยใหม่ ซึ่งเป็นบทวิพากษ์
 สิ่งใดก็ตามที่ถูกมองว่าเป็นธรรมชาติ โดยเผยให้เห็นว่าในความ
 เป็นจริงแล้ว สิ่งที่เรามองหรืออ้างว่าเป็นธรรมชาติคือผลผลิต
 ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เราอาจเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นผ่าน
 ตัวอย่างอื่นได้ เช่น เมื่ออริธา แฟรงคลิน (Aretha Franklin)
 ร้องว่า “You make me feel like a natural woman” (คุณทำให้
 ฉันรู้สึกเหมือนเป็นผู้หญิงแท้ๆ ตามธรรมชาติ) ดูเหมือนว่าเธอ
 เต็มใจยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศ “ตามธรรมชาติ” ซึ่งเกิดขึ้นก่อน
 วัฒนธรรม และเป็นผลสืบเนื่องจากสิ่งที่ผู้ชายปฏิบัติต่อเธอ แต่
 คำที่เธอเลือกใช้ “คุณทำให้ฉันรู้สึก *เหมือน* เป็นผู้หญิงแท้ๆ ตาม
 ธรรมชาติ” บอกละเอียดว่าสิ่งที่ผู้คนมองว่าเป็นอัตลักษณ์ตายตัวตาม
 ธรรมชาติคือบทบาททางวัฒนธรรม เป็นผลลัพธ์ที่สร้างขึ้นภายใน
 วัฒนธรรม เธอ *ไม่ใช่* “ผู้หญิงแท้ๆ ตามธรรมชาติ” แต่ต้องอาศัย
 คนอื่นทำให้รู้สึก *เหมือน* เป็นเช่นนั้น ผู้หญิงแท้ๆ ตามธรรมชาติ
 เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม

ทฤษฎียังเสนอแนวคิดอื่นที่คล้ายคลึงกัน ทั้งตั้งคำถาม
 ว่าการรักษาระเบียบทางสังคมและสถาบันซึ่งดูเหมือนเป็นไปตาม
 ธรรมชาติก็ดี หรือขอบความคิดของสังคมก็ดี ล้วนเป็นผลผลิต
 ของพื้นฐานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการแก่งแย่งอำนาจ
 ที่ดำเนินอยู่ใช่หรือไม่ หรือปรากฏการณ์ในชีวิตภายใต้จิตสำนึก
 รับรู้สร้างขึ้นจากแรงผลักดันไร้สำนึกหรือเปล่า สิ่งที่เราเรียกว่า
 ตัวตน (self) หรือองค์ประธาน (subject) นั้นสร้างขึ้นโดยระบบ
 ภาษาและวัฒนธรรมใช่ไหม สิ่งที่เราเรียกว่า “การมีอยู่” “ที่มา”
 หรือ “ต้นแบบ” ความจริงแล้วสร้างขึ้นจากสำเนา และเป็นผลผลิต

จากการทำซ้ำใช้หรือไม่

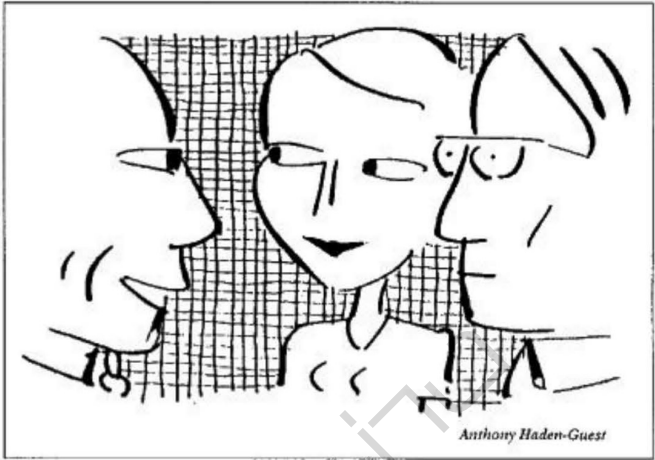
สรุปแล้วทฤษฎีคืออะไรกันเล่า มีประเด็นหลักๆ อยู่ 4 ประเด็น

1. ทฤษฎีมีความเป็นสหวิทยาการ เป็นวาทกรรมที่ส่งผลกระทบต่อ นอกขอบเขตสาขาวิชาดั้งเดิม
2. ทฤษฎีเป็นบทวิเคราะห์และการคาดเดา ซึ่งพยายามทำความเข้าใจว่าสิ่งที่เราเรียกว่าเพศ ภาษา การเขียน ความหมาย หรือองค์ประกอบอื่น ๆ เกี่ยวเนื่องกับสิ่งใดบ้าง
3. ทฤษฎีเป็นบทวิจารณ์สามัญสำนึก วิจารณ์แนวคิดที่ถือกันว่าเป็นเรื่องธรรมดา
4. ทฤษฎีเป็นการทบทวนตนเอง ครุ่นคิดเกี่ยวกับความคิด ศักยภาพที่เราใช้ทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ในวรรณคดีและในชนวนวาทกรรมอื่นๆ

ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีจึงน่าเกรงขาม สิ่งที่น่าขยาดที่สุดเกี่ยวกับทฤษฎีในปัจจุบันคือมันไม่มีที่สิ้นสุด มันไม่ใช่สิ่งที่ คุณจะศึกษาจนเชี่ยวชาญได้ ไม่ใช่ตัวบทกลุ่มหนึ่งที่คุณใช้ศึกษาเพื่อจะได้ “รู้ทฤษฎี” ทฤษฎีคือคลังงานเขียนไร้ขอบเขตซึ่งเพิ่มพูนอยู่เสมอ เมื่อคนหนุ่มสาวไฟแรงวิจารณ์แนวความคิดชั้นนำของผู้อาวุโส พวกเขาได้ส่งเสริมการพัฒนาทฤษฎีของนักคิดรุ่นใหม่ และค้นพบผลงานของคนรุ่นก่อนที่ถูกมองข้าม ทฤษฎีจึงก่อให้เกิดความน่าเกรงขามและทำให้เสียหน้าอยู่เสมอ “อะไรกัน คุณไม่เคยอ่านงานของลาท์องหรือ! คุณพูดถึงศัตกานที่ได้อย่างไร

ถ้าไม่กล่าวถึงองค์ประกอบทางจิตวิทยาของตัวผู้พูด” หรือ “คุณเขียนเกี่ยวกับนวนิยายยุควิกตอเรียได้อย่างไรโดยที่ไม่ใช้แนวคิดของฟูโกต์เกี่ยวกับพัฒนาการของเพศวิถีและความหวาดผวามีต่อร่างกายสตรี (hysterization of women's bodies) และงานของกายาตรี สปิวัค (Gayatri Spivak) ที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของลัทธิอาณานิคมในการสร้างความเป็นมหานคร” บางครั้งทฤษฎีประพุดิตนราวกับเป็นบทลงโทษจากนรกที่สาปให้คุณอ่านอะไรยากๆ ในสาขาวิชาที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งแม้อ่านจบไปเรื่องหนึ่งก็จะยังพักไม่ได้ เพราะมีงานโหดหินชิ้นอื่นรอคอยอยู่ [สปิวัคเธอ เคยอ่านสิ ว่าแต่คุณเคยอ่านบทวิจารณ์งานของสปิวัคที่เขียนโดย เบนิตา แพร์รี่ (Benita Parry) รวมถึงการเขียนตอบของสปิวัคไหมล่ะ]

การที่คุณไม่อาจศึกษาทฤษฎีจนเชี่ยวชาญได้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ใครหลายคนต่อต้านมัน ต่อให้คุณคิดว่าตัวเองขี้ของเพียงใด คุณก็ไม่มีวันแน่ใจได้ว่าคุณ “ต้องอ่าน” งานของฌ็อง โบตริยาร์ด (Jean Baudrillard) มีฮาอิล บาค์ติน (Mikhail Bakhtin) วอลเตอร์ เบนจามิน (Walter Benjamin) เฮลเลน ซีซุ (Hélène Cixous) ซี. แอล. อาร์. เจมส์ (C. L. R. James) เมลानी ไคลน์ (Melanie Klein) หรือจูเลีย คริสตีวา (Julia Kristeva) หรือสามารถลิ้มมันไปได้ “อย่างไร้กังวล” (แน่นอนว่าขึ้นอยู่กับว่า “คุณ” เป็นใครและต้องการเป็นอะไรในอนาคต) ไม่ต้องสงสัยเลยว่าสาเหตุที่หลายคนชิงชังทฤษฎีมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า การยอมรับความสำคัญของทฤษฎีแปลว่าคุณต้องทุ่มเทไม่รู้จัก และปล่อยให้ตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่มีสิ่งสำคัญมากมายที่คุณไม่รู้ อยู่เสมอ แต่นั่นก็นับว่าเป็นเงื่อนไขของชีวิต

“คุณเป็นผู้ก่อการร้ายหรือ ค่อยโล่งอกหน่อย ผมนึกว่าเมื่อก่อนว่าคุณเป็นนักทฤษฎีเสียอีก”

ทฤษฎีทำให้คุณปรารถนาที่จะรอบรู้เชี่ยวชาญ คุณหวังว่าการอ่านทฤษฎีจะมอบแนวความคิดให้คุณนำไปใช้จัดระเบียบและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่คุณสนใจ แต่ทฤษฎีกลับทำให้ความรอบรู้เชี่ยวชาญเป็นไปไม่ได้ ไม่ใช่เพียงเพราะว่ามีสิ่งใหม่ให้เรียนรู้อยู่เสมอ แต่เหตุผลที่เฉพาเจาะจงและน่าเจ็บปวดยิ่งกว่าคือ เพราะโดยตัวมันเองแล้ว ทฤษฎีเป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับผลลัพธ์ตามสมมติฐานและข้อสันนิษฐานที่ใช้อ้างอิง ธรรมชาติของทฤษฎีคือการรื้อสิ่งที่คุณคิดว่ารู้ผ่านการคัดค้านสมมติฐานหรือมูลบทมากมาย ดังนั้นผลของทฤษฎีจึงไม่สามารถทำนายได้ คุณไม่ได้เป็นผู้รอบรู้เชี่ยวชาญ แต่คุณก็ไม่ได้หยุดอยู่ที่เดิม

คุณไตร่ตรองการอ่านของคุณในรูปแบบใหม่ คุณตั้งคำถามที่ต่างออกไปและเข้าใจแจ่มชัดขึ้นเกี่ยวกับนัยของคำถามที่คุณมีต่องานที่อ่าน

อวสานหรือชัยชนะของทฤษฎี

หนึ่งในแง่มุมใหม่ในการอภิปรายเกี่ยวกับทฤษฎีช่วงทศวรรษ 1990 และต้นศตวรรษที่ 21 คือการประกาศ (อย่างเรงร่า) ว่าทฤษฎีได้ตายไปแล้ว ยากที่จะไม่สงสัยว่าหากทฤษฎีตายไปแล้ว หากมันเดินทางมาถึงวาระของตน และหลบฉากไปแล้วจริงๆ ย่อมไม่จำเป็นต้องประกาศว่ามันตายแล้ว คำประกาศถึงความตายของทฤษฎีจึงน่าจะเป็นความพยายามที่จะทำให้คำประกาศกลายเป็นจริงเสียมากกว่า (ถ้าพูดบ่อยๆ มันจะกลายเป็นเรื่องจริง) แน่หนอนว่า *จริงอยู่* ที่ทฤษฎีไม่ใช่เรื่องใหม่อีกต่อไป ไม่ใช่พัฒนาการที่น่าตื่นเต้นตกใจ เมื่อทฤษฎีกลายเป็นส่วนหนึ่งของวงการวิจารณ์และเป็นหัวข้อศึกษาโดยปริยาย มันได้สูญเสียเสน่ห์ในแง่ความแปลกใหม่หรือความอื้อฉาวไปไม่น้อย ในปัจจุบัน ผู้คนตระหนักว่าโครงการศึกษาใดก็ตามต้องมีพื้นฐานจากทฤษฎีแบบใดแบบหนึ่ง ผู้ศึกษาควรตระหนักถึงข้อโต้แย้งทางทฤษฎีในสาขาวิชาที่ตนศึกษา และสามารถวางตำแหน่งงานของตนภายในโครงสร้างความรู้ที่เปลี่ยนแปลง ทฤษฎีไม่ใช่เรื่อง “ยากเกินไป” สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ทั้งยังเป็นสิ่งที่พวกเขาควรศึกษา เนื่องจากเป็นมิติหนึ่งที่น่าตื่นเต้นและนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมได้มากที่สุด ในสาขามนุษยศาสตร์ เมื่อผู้คนมองข้ามทฤษฎี เรา

ควรนับว่าเป็นอวสานหรือชัยชนะของทฤษฎีดีแล้ว

เราสัมผัสถึงคำถามนี้ได้อย่างเข้มข้นที่สุดในบางทฤษฎี นักทฤษฎีสตรีนิยมบ่นว่านักศึกษารุ่นใหม่ปฏิเสธที่จะเรียกตนเองว่าเป็นนักสตรีนิยม ทั้งยังมองข้ามความสำเร็จทางการเมืองและวัฒนธรรมของสตรีนิยมด้วย นี่คืออวสานหรือชัยชนะของสตรีนิยมนั่นแน่ เมื่อหลักการที่มันต่อสู้เพื่อให้ได้มากลายเป็นเรื่องธรรมดาไปในที่สุด

สำหรับทฤษฎีโดยรวม สถานการณ์นั้นต่างออกไป เนื่องจากแรงกระตุ้นให้เกิดทฤษฎีในฐานะการขบคิดเกี่ยวกับความคิดคือความปรารถนาที่จะเข้าใจว่าเราทำอะไรอยู่ และตั้งคำถามถึงข้อผูกพันรวมถึงนัยของมัน จุดมุ่งหมายทั้งหมดนี้ย่อมไม่อาจบรรลุได้ในคราวเดียว ทฤษฎีขับเคลื่อนด้วยความปรารถนาที่จะก้าวออกมานอกความคิดของตนเอง เพื่อให้เห็นภาพรวมและความเกี่ยวเนื่องกับสิ่งอื่น รวมทั้งทำความเข้าใจมัน อันเป็นความปรารถนาที่ไม่อาจเป็นจริงได้ นอกจากนี้ยังขับเคลื่อนโดยความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลง ซึ่งในกรณีนี้เป็นความปรารถนาที่เป็นไปได้ โดยคาดหวังความเปลี่ยนแปลงทั้งในโลกที่ความคิดของคุณเข้าไปเกี่ยวข้องและในแง่วิถีคิดของคุณ ซึ่งสามารถพัฒนาให้แหลมคม รู้สึก ครอบคลุม และไตร่ตรองถึงตนเองมากยิ่งขึ้นได้เสมอ

หนังสือ *ความรู้ฉบับพกพา* เล่มนี้คงจะไม่ทำให้คุณเชี่ยวชาญด้านทฤษฎี ซึ่งไม่ใช่เพียงเพราะว่านี่เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ได้สรุปแนวทางการคิดสำคัญ ๆ และหัวข้อการอภิปราย โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี

ทั้งยังให้ตัวอย่างการศึกษาเชิงทฤษฎี โดยคาดหวังให้ผู้อ่านพบว่า
ทฤษฎีมีคุณค่าที่น่าติดตาม และถือโอกาสนี้ลิ้มลองความสำราญ
จากความคิด

ตัวอย่าง

ทฤษฎีวรรณคดี: ความรู้ฉบับพกพา

จะพาผู้อ่านดำดิ่งลงสู่โลกแห่งวรรณคดีอันลึกซึ้ง นับตั้งแต่องค์ประกอบอันเป็นรากฐานของวรรณคดีอย่างแก่นุบทภาษา ความหมาย การตีความ หรือกลวิธีทางวาทศิลป์ ก่อนจะขยายปริมณฑลไปสู่สำนักความคิดและศาสตร์แขนงต่างๆ ที่แทรกซึมอยู่ในงานวรรณคดี ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมศึกษา มาร์กซิสต์ จิตวิเคราะห์ เพศศึกษา หรือสุนทรียศาสตร์ ผ่านสายตาวงนักทฤษฎีเลื่องชื่อย่างฌาคส์ ลาก็อง มีเชล พูโกต์ หรือฌาคส์ แดร์ริดา

หนังสือเล่มนี้จะชวนผู้อ่านขบคิดหาคำตอบของประเด็นคำถามคลาสสิกที่ไม่เคยเลือนหายจากแวดวงวรรณคดีศึกษา เช่น ทฤษฎีคืออะไร? งานแบบไหนจึงเข้าข่ายวรรณคดี? ความหมายของตัวบทกำหนดโดยผู้เขียนหรือผู้อ่านกันแน่? นอกจากนี้ยังต่อยอดความคิดไปสู่คำถามที่เชื่อมโยงกับประเด็นแห่งยุคสมัย เช่น วรรณคดีในโลก "หลัมนุษย์" บทบาทของวรรณคดีในวัฒนธรรมอิเล็กทรอนิกส์ หรืออวสานของทฤษฎีในศตวรรษที่ 21

นี่คือหนังสือที่ห้วงใจความกระจ่าง ทำหายสมมติฐาน และชวนให้ตั้งคำถามขบคิดไม่รู้จบ เป็นคู่มือฉบับพกพาที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา ผู้สนใจวรรณคดีวิจารณ์ และนักอ่านทั่วไป ผู้หลงใหลในเสน่ห์อันไร้ที่สิ้นสุดของวรรณคดี

325 บาท

